

שטורעמוינש

בילדער פון דער יידישער געשיכטע

אין 17טן יארהונדערט

פון ד"ר מאקס וויינרייך

3/10722

ווילנע - 1927

פארלאג "טאמאר" פון יוסף קאמערמאכער

עפעס א ספעציעלע אכוריות פון דעם לאנד, וואו דאס איז געשען.
 פוילן האט זיך דעמאלט נישט געהאט וואס צו שעמען אנטקעגן אים
 דערע לענדער. וועגן טויט-שטראפן איז נישט וואס צו ריידן, — אפילו
 היינט קען מען איבערציילן אויף די פינגער די לענדער, וואו
 טויט-שטראפן איז אפגעשטאפט. אבער מערדערשע ענינים ווייזן דאן
 אויך געווען א גאנץ געוויינטלעכע זאך, וואס האט ביי קיינעם קיין
 פארוואונדערונג נישט ארויסגערופן. וואס דען, דער שולדיקער וועט
 זיך מיטן גוטן ווילן מודה זיין, אז ער איז שולדיק? ווען מען זאל
 אים נישט נישט, וועט ער געוויינטלעך זאגן, אז ער ווייט פון נאריש.
 דאמאלס מען ביי אים איבערגעוואלד ארויספרעגן דעם אמת, און דאס
 איז געווען די אויפגאבע פון דעם הענקער. אין יאר 1610 האט
 מען אין ענגלאנד נאך פארברענט צוויי קריסטן-סעקטאנטן; אין
 יאר 1692 האט מען אין די ענגלישע קאלאניעס פון צפון-אמעריקע
 געפיניקט איינעם דזשעיסם קארי און סעילעם, וועלכן מען האט
 באשולדיקט אין כישוף און ער האט זיך אפגעוואשט צו ענטשערן אין
 געריכט. אין שאטלאנד האט מען נאך אין יאר 1708 פארברענט
 א מכשפה. אין פראנקרייך האט מען ערשט אין יאר 1789 אפגע-
 שאפט די פייניקונגען, און אין פרייסן האט מען ערשט אין יאר
 1851 אויסגעהערט צו מאכן פון די טויטשטראפן אן עפנטלעכן
 ספעקטאקל. די צארישע רעגירונג האט נאך אין יאר 1863 עפנט-
 לעך געהייסן הענגען די אנטהאלטענע פון פוילישן אויפשאטער.
 אפשר קענען מיר פארט וויין צופירן א ביסעלע, וואס מיר לעבן
 אין א צייט, וועלכע האט כאטש דעם שאנדלעך אפגעווישט פון
 דער מענטשהייט?

אדער איר מיינט, אז עס איז נישט מיט וואס זיך איבערצו-
 נעמען, ווייל עס ווייזט געבליבן גענוג אנדערע שאנדלעכן און
 סוויצען נאך צוגעקומען נייע?

דער ווילנער בלוט-בלבול פון 1690

דער מקור

דאָס ליד ווען די ווילנער קדושים האָלט אַרום און אַרום
אַכט קליינע וויסלעך. עס שטייט אויף דער ערשטער וייס, אַז ס'איז
נעדרוקט אין אַמסטערדאַם — אין דער איינציקער שפּאַט וואו יידן
האַבן נעמענע פריי האַלטן וויער גלויבן און זאָגן וועגן גלויבן-
זאכן וואָס זיי ווילן; אַנדערשטוואו האָט מען געשלאָגן און אַמילו
נישט געלאָזן שרייען. די צייט פון דרוק איז נישט אָנגעוויזן, נאָר מען
קען דאָס דערקענען לויט די אותיות און לויטן פאַפיר; שטייט-
שניידער ווייזט אָן, אַז ס'איז נעדרוקט נעוואָרן 1692, דאָס הייסט
אין א יאָר אַרום נאָכדעם ווי דאָס אומליק איז געשען. הייסט עס,
מיר האָבן דאָ די הערצליכונג פון א פרישן ערות, און לויט דער
שפראַך, וואָס איז נאָך גאָנצט צו דער היינטיקער, דאַרפן מיר משער
זיין, אַז דאָס האָט פאַרפאַסט אַ ליטווישער ייד; ווער דען וועט
שרייבן „זעטיגע“ אָנשטאָט „אזעלכע“?

דאָס ליד איז געשריבן אין סמראָפּעס צו מיר פערן, און די
סמראָפּעס ווינען אויסגעשטעלט לויטן אַלף-בית: די ערשטע סמראָ-
פּע הייבט זיך אָן מיט אַן אַ „אין יאָר ת"ת...“), די צווייטע מיט
א ב און צווי ווייטער; צווי נייט זיך דער מחבר דורך צוויי מאָל
איבערן גאנצן אַלף-בית פון א ביז ת. נישט אַלעמאָל קען ער דווקא
צומערען יידישע ווערטער וואָס זאָלן זיך אָנהייבן מיט דעם ניי-
מיקן אות; יעמאָלס נעמט ער אַ וואָרט פון העברעיש און נעמט דאָס
באַלד איבער: „חייבים שולדיק...“ הייבט ער אָן די סמראָפּע וואו
ער דאַרף צוליב דעם אַלף-בית אַ ת, „סבין אַ מעסער...“ שרייבט
ער, ווען עס פעלט אים אויס א ס. אָבער אזעלכע אומפאַהאָלפּט-

printed in
Amsterdam

1692

Lithuanian
author
(‘zetige’
instead of
‘azelkhe’)

קייטן וויינען דאָ ניס קיין סך; אין אלגעמיין איז דאָס ליד גע-
שריבן גאנץ געשיקט, און עס שפירט זיך אין אים דער פרישער
ווייטאָג אויף אַ גרויסן אומגליק, הגם דער שרייבער קומט אָן, ווי
מיר וועלן זען ביי אַ פאָרנלייך מיט די פריער באַהאַנדלטע לידער, צו אַ
סך סקאַרבאָוע אומטרוקן. עס איז שוין געווען אַ פאַרטיקער נוסח
פאַר אַזוינע קלאַנינגער.
לאָמיר זיך קודם כל נעמען צום אינהאַלט.

ב

די פאָקאָן

אין יאָר ת"נ (פינף טויזנט פירהונדערט פופציק, ד"ה לויט
דער אלגעמיינער רעכענונג 1690), אַכט און צוואַנציק טעג אין איר,
איז דערטרונקען געוואָרן אַ קריסטלעך קינד אין ווילנע. די דינסט,
וועלכע האָט אים געדאַרמט היסן, האָט מירא געהאַט פאַר איר
האַרם צאָרן; האָט זי באַהאַלטן דעם מוילן קערפער אין קאָרן
און געקומען אַהיים מיט דער ביזער בשורה, אַז דאָס קינד איז
פאַרפאַלן געוואָרן. מען האָט גענומען זוכן דאָס קינד און ניט גע-
קענט געפינען. איז אַרויס אַ קלאַנג, אַז יידן האָבן עס גערויבט, און
מען איז אַוועק אין „גראַד“ (אין דעם שטאָמישן קרימינעלן געריכט)
געלדן וועגן דעם יידישן פאַרברעך. דאָרט איז מען גערן געווען דאָס
צו גלייבן אויף יידן, און מ'האַט ניט לאָנג געדויערט, האָט מען
אַרעסטירט דריי יידן: ר' יחזקאל, ר' משה און ר' אברהם. מען האָט
זיי פאַרשמידט אין קייטן און איינגעזעצט אין תּפּיסה. און איבער
דער שטאָט איז אַרויס אַ קלאַנג: יידן האָבן גערויבט אַ קריסטלעך
קינד! די שטימונג איז געווען אַן אומרוקע, די גאַנצע עדה האָט
געצייטערט.

אַ יאָר צייט וויינען די דריי געזעסען אין תּפּיסה, ביז וואַנען
עס איז געקומען די צייט פון פּסק. עס איז געווען פּורים-קאַסן, ווען
יידן דאַרפן זיך משמח זיין, און ביי ווילנער יידן איז דאָן געווען
חריער און קלאַנג. גאנץ קהל האָט געפאַרעוועט אַ תּענית, איינגעהילט

אין מליתים האָט מען אַ גאַנצן סאָג תּפּילה געטאָן, און דערוויילע
וויינען פאַרשטייער פון יידן געגאַנגען צו די מאַכטהאַבער און גע-
טראָגן מיט זיך גאָלד און זילבער און אנדערע מתנות.
אַבער עס האָט קיין נאָך ניט געהאַלטן: מ'איז אַרויס דער
פּסק, מען זאָל אלע דריי טייטן: יעדערן פון זיי זאָל מען צעהאַקן
אויף פיר שטיקער. נאָר איין רעמונג איז פאַראַן, האָט מען זיי
געהאַנגען: זיי זאָלן אָנגעמען דעם קריסטלעכן גלויבן, — דאָן וועט
מען זיי שטענדיק דאָס לעבן.

האַבן די דריי געענטפערט: אַפילו ווען איר וועט אונז צעהאַקן
אין פירן, קענט איר אויך ניט אַוועקנעמען אונזערע נשמות. אַפילו
ווען איר וועט אונזער פלייש אויפגעסן, וועלן מיר אויך פון אינזער
גלויבן ניט אָפּשרעסן. נאָר אַייך וועט דאָס אויסגיין צום בייזן, די
מרערן פון אונזערע ווייבער און קינדער וועלן פאַלן אויף אייער
קאָפּ. פון אונזער גאָט וועלן מיר ניט אָפּקערן;

„וויט וויסן, איר לייט,

אומצוקומען פון זיין ליבן גאָמען וועגן וויינען מיר
אַנגעברייט

כאַמשי תּיבּהּ היינט

און וונסט אלע צייטן!

ווי נאָר זיי האָבן אַזוי אָפּגעשטערט, האָט מען זיי אָנגעטאָן
שווערע אייזנס אויף די הענט, אויף די פיס און אויפן האַל, און מען
האַט זיי אַריינגעוואָרפן אין אַ „פינסטערער פאַרשטונקענער תּפּיסה“,
וואו מען האָט געהאַלטן אלע פאַרשטעט צום טויט. דאָרט האָט
מען זיי געפלייניקט מיט אַזוינע יסורים, אַז דער טויט קען שוין ניט
זיין האַרבער; אַבער זיי וויינען געווען פּעסט ביי זיך: זיי וועלן
אומקומען פון פּלג-ישראל וועגן על-קידוש-השם, און פון יידישן
גלויבן וועלן זיי ניט אָפּשרעסן.

אין דעם פרייטאָג פון פרשת ויקהל האָט מען די קרושים
גענומען צו דער אמתער עינוי (פייניקונג). מען האָט זיי געברענגט
און געבראַטן און געפאַרעגלט אַ גאַנצע נאַכט. אַבער ביי די קרושים,
שרייבט דאָס ליד, האָט דאָס קיין וועררע ניט געהאַט.

„עס איז זיי נישט געלעגן געווען און זייערע לייבער,
נייערע עס האט זיי באגן געטאן דעם גרויס צער וואס
אין דער היים האבן זייערע קינדער און ווייבער.“

אויף מאַרן האט מען געדארפט מקיים זיין איבער זיי דעם
פסק. דעם ערשטן האט מען געבראכט אויפן פלאץ ר' יחזקאל.
גרויסע מאסן מענטשן פון די קריסטן וויינען געקומען צוקוקן. דער
תלין האט אים אויסגעטאן נאקעט און בלוז, גענאסן אים פער און
שוועבל אויף די פיס, און דערביי האט דער תלין אלץ געמאנט
ביי אים: ניב ארויס עטלעכע מנהיגים פון אייער קהילה, אז זיי
האבן געהייסן שייסן דאס קינד, וועסטו דעמאלט זיין פריי. אבער
דער קרוש האט געענטפערט: ביז איצט ביסטו געווען מיין האר,
נאך איצט איז געענדיקט דיין ממשלה; איצטער גרייט איך זיך צו
גיין צו מיין הויכן האר, איך וועל גיין אויף קידוש-השם.
מען האט גענומען צו דער פייניקונג דעם צווייטן קרוש,
ר' משה. דער רשע דער ריכטער איז געשטאנען דערביי און גע-
הייסן פייניקן וואס מער; דערנאך האט ער זיך אָפּגערופן: ייד,
טרעט אָפּ פון דיין אמנה, וועלן מיר זיך מאכן רייד, — מיט די
גרעסטע הארן וועסטו זיין גלייך. אבער דער קרוש האט געענט-
פערט:

„כפל כפלים מענט איר מיר יסורים מערן,

אָבער אַ שבועה טו איך שווערן,

אז אייערע נארישע רייד וועל איך נישט צוהערן!

לאָזט אָפּ און האט די רייד ווייטער נישט מערן,

דען איך וועל פון מיין ליבן שיינ-האַרציקן נאָט נישט
אָפּקערן!“

ווען מען האט געבראכט צו פירן דעם דריטן קרוש,
ר' אברהם, האט ער געחלשט פון שרעק. האט דער תלין גענומען
א מעסער און אים אַ שניט געטאן אין האנט, און ווען דאס האט
נישט געהאלפן, האט ער אים געשלאגן קאפ אָן דער וואנט. מען האט
ר' אברהם אָנגעטאן מער עיגנים ווי יענע צוויי, אזוי אז זיין נאנט-
צער קערפער איז געווען הוילע גריבער, — אָבער געהאלפן האט
דאס אויך נישט, ער איז אויך נישט אָפּגעטראָטן פון יידישקייט.

מען האט אלע דרייען אַריינגעוואָרפן אין אַ קאלטן חדר,
כדי די יסורים זאלן זיין נאך גרעסער. יידן האבן דערווילע נאכ-
א מאַל געגעבן געלט, מען זאל די אומגליקלעכע כאַטש איצט אָפּ-
לאָזן, אָבער אומזיסט אזוי געווען זייער מאַן. נאָר איינס, אויף וואָס
די קרושים האבן די גאנצע צייט געבעטן צו נאָט, האט מען גע-
פועלט: אז מען זאל זיי דן זיין נישט אויפן פרייען מאַרק, פאַרן
גאַנצן המון אין די אויגן; עס איז געבליבן, מען זאל זיי אומברענג-
ען אויפן בית-עולם. און דעם מין פון דער מיתה האט מען אויך גע-
ביטן: דעם פסק פון פערטלעך די פאַרמשפּטע האט מען אָפּגע-
שאַפט, און עס איז געבליבן,

„.... מען זאל זיי נאָר קעפּן,

און דערמיט דעם רשע דערזעטן.“

ווען דער תלין איז געקומען נאך די אומגליקלעכע, זיינען
זיי אַוועק מיט שמחה, „ווי עס גייט דער חתן צו דער כלה“.

אויפן בית-עולם איז שוין געווען „די ליבע חברה קדושה
פון קברנים“, וואָס האבן גענומען גראָבן די קברים פאַר די
קדושים אין די אויגן, כדי זיי זאלן נישט דאַרפן ליגן לאנג פאַר די
מערדער. די דריי האבן זיך גענומען בעטן איינער ביי דעם אנדערן:
„לאָז מיר דן זיין צום ערשטן!“ געפאלן איז דער ערשטער
ר' יחזקאל. ווי ר' משה האט געווען דעם קידוש-השם מיט זיינע
אויגן, איז ער צוגעלאָפּן פיל אויסן בויען צום תלין און געבעטן,
ער זאל זיך איצטער געמען צו אים. ר' אברהם ווידער האט אויך
גענומען שרייען, אז ער וויל דער ערשטער, אָדער אויב נישט זאל
מען גורל וואַרפן. זיי האבן פריש און שאַרף אָפּגעוואָנט ביידע
ווידוי, גלייך ווי קיין שום פייניקונג וואָלט זיי נישט אָפּגעשוואַכט.

דער רשע דער ריכטער האט געהייסן, מען זאל זיך פריער
געמען צו ר' משה, און שוין איז זיין קאָפּ געלעגן לעבן ר' יחזקאלס
קאָפּ אויף דער ערד.

ווען דער רשע האט דערזען רינגען דאס ריינע בלוט פון די
צוויי קדושים, האט ער זיך מיט געווען און געוואָנט: וואָס וועט
מיר אַרויסקומען, אויב איך וועל דעם דריטן אויך שייטן? זאלן

מיר יידן נעבן א סך נעלט, וועל איך דעם דריטן אפלאזן. די בא-
לעבאטן פון ווילנע האבן באלד געגעבן גרויסע טויזנטער, אז
דער דריטער קדוש זאל בלייבן לעבן, אבער ווי נאך
„ר' אברהם הקדוש טוט דערהערן,

אז ער זאל זיך ווידער בשלום אהיים אומקערן,
ער הייבט אן צו שרייען: וואס פאר א זינדיקער מוז איך
זיין, אז מען מ'פאר א קרבן וויל נישט באגערן!
א שבעה וועל איך שווערן:

אויף דעם ארט וויל איך אומקומען, מיט מיין בלוט וויל
איך נאָט פארערן!

זיינען געקומען צו לויפן זיין מוטער און זיין ווייב „און
הייבן אן צו וויינען מיט הייסע טרערן: מיין קינד, מו ועטיקע
רייד ווייטער נישט מער.“ קער זיך אום אהיים, האָט געבעטן וויי-
טער די מוטער, מו מיר נישט אן קיין צער אויף מייןע אלטע יאָרן!
ווי ר' אברהם האָט דערהערט די ווערטער, האָט ער שוין מער נישט
גערעדט. ער האָט מקיים געווען די מצווה פון כבוד-אם. ביי די
צוויי קדושים די ריינע האָט ער געבעטן מחילה: מיין וואָלט איר
זיך, ליבע חברים מייןע, פאר מיר און פאר כלי-ישראל. נאָט
ווילן איז אזא, איך זאל אוועקגיין פון דאָנען אהיים. נישט מיטן נאָנצן
הארצן מו איך דאָס; אָבער נאָט וויל דערפרייען מיין ליבע מוטער.
די פרייד האָט אָבער ביי דער מוטער לאַנג נישט געדויערט,
די איז איר פארוואַנדלט געוואָרן אין גרויס ליידי. דער גוטער פרוי-
טער זון הקדוש ר' אברהם איז אין עטלעכע וואָכן אַרום געשטאַרבן;
זיי האָבן פארלאָרן זייער גוט און זייער בלוט.

דער קדוש איז מיט פרייד אוועק צו זיינע חברים. יענע
צוויי קדושים האָבן אים געוויס שוין צוגענומען, וואָרעם ער איז
באַשטאַנען על-קידוש-השם אזוי גוט ווי זיי.

„נו, איצונדער וויל איך דאָס מאַכן שליטן.

מיר זאלן דעם זכות פון די קדושים נעניסן!“

אַט דאָס איז דער אינהאַלט פון דעם ליד. צי איז מיגלעך,
אז דאָס זאל זיין אַ לענגערע, אָן אַ היסטאָרישן אונטערשלאַק?
ניין, דאָס איז נישט מיגלעך, און אַט זיינען די ראיות:

דאָס ווערק איז געשריבן און פובליקירט אוממיטלעכער נאָך
דעם פאָקט, וואָס איז דאָ באַשריבן. דער עולם האָט געוויס גע-
מוזט קענען די פאָקט, און דער פאַרפאַסער האָט דאָ בלויז מחדש
געווען דאָס, וואָס ער האָט זיי איבערדערציילט אין פערז. ווען ער
וואָלט גערעדט וועגן אַ זאך, וואָס קיינער ווייס נישט, וואָלט ער זיך גע-
מוזט פאַרענטפערן אָדער דערמאָנען, פון וועמען ער האָט דאָס
געהערט.

די פאָקט וויינען דערציילט זייער גענוי. באלד צום אָנהייב
איז פאַראַן אזא וויכטיקע אייגענעלעייט, אז ווען דאָס קינד איז
פאַרפאַלן געוואָרן, איז מען אוועק אין „גראַד“ דאָס פאַרשרייבן.
אזוי איז טאַקע געווען דער סדר: ווען עס פלעגט זיך עפעס טרעפן
אין שטאַט, פלעגט מען גיין מעלדן אין גראַד, און דאָרט פלעגט מען
דאָס פאַרשרייבן אין גראַדישן בוך.

די נעמען פון די דריי אומגעקומענע זיינען געבראַכט גאָנץ
בפירוש, און זייערע איבערלעבונגען זיינען נישט קיין שאַבלאַנישע.
עס שפירט זיך די לעבעדיקייט אין דער שילדערונג.

איך האָב זיך געווענדט צום דירעקטאָר פון דעם ווילנער
מלוכה-אַרכיוו ה' וואַלאָוו סטודניצקי, האָט ער מיר מיטגעטיילט,
אז די גראַדישע ביכער פון יענע יאָרן זיינען פאַרפאַלן געוואָרן.
עס איז מיגלעך, אז די רוסן האָבן דאָס מיטגענומען, ווען זיי וויינען
אוועק פון ווילנע האַרבסט 1915, און אפשר איז דער שאַרן גע-
שען ביי אַן אַנדער געלעגנהייט.

אַנדערע אַקטן, אויך פון געריכטן, זיינען יא פאַראַן פון סוף
זיבעצטן יאָרהונדערט, און איך האָב אַ פאַר טעג געזוכט אין די
בענר, וואָס האַלטן באלד אַ האַלבן מעטער די גרעב און זיינען
אַנגעפילט מיט הונדערטער דאָקומענטן אין פויליש און נאָך מער
אין ווייטרויס. דאָרט איז אָבער קיין זאך נישט וועגן דעם בלוט-
בלבול, און איך האָב זיך באלד געכאַפט פאַרוואָס: יענע אלע דאָק-
מענטן זיינען שוין בלויז צו ציווילע פראָצעסן, צו געלט-און
פאַרמעגן-זאַכן. פאַר קרימינעלע פראָצעסן איז געווען אַ באַזונדער
גערעכט מיט באַזונדערע אַקטן, — און יענע זיינען אויך פאַרפאַלן
געוואָרן. אזוי האָט מיר באַשטעטיקט ה' סטודניצקי.

מימ אנדערע ווערסער מיינט דאָס, אז אינווער ליד, וואָס האָט זיך צופעליק אויסגעהיט אין איין איינציקן עקזעמפלאַר אויף דער נאָנצער וועלט, איז דער איינציקער עדות פון אַ נרויסן אומגליק. אָבער דער איינציקער עדות איז אַ באַגלייבטער, און דעריבער איז שוין צייט, אז נאָך עמעצער אחוץ די ביכער-פאַליצעס פון דער אַקספּאָדער ביבליאָטעק וואָל וויסן וועגן די דריי קרושים יחזקאל, משה און אברהם און וועגן דעם בראָך, וואָס האָט געמאַכט די יידישע קהילה אין ווילנע אין די יאָרן 1690—1691.

דאָס ליד

און איצער ברענגען מיר דאָס ליד נוסא פון אָנהייב ביזן סוף אין אַ געשרייען איבערדרוק.¹

דאָס בלבול איז אויף די דרייא

קדושים בקק ווילנא

וואָרן געמאַכט

נאָך דען אייב צווייא מאָל פון דער א' ביז אָן דר ת' איז עש וואָרן געמאַכט.

אויך וויער דרייא נעמין איז נאָך דען אנדערן אייב אין די ערשטע אותיות וואָרן אַריין געבראַכט

ווער נעמין איז געווען ר' יחזקאל אומי ר' משה אומי אברהם היי"ד 2

אומי דרום איז איז עש צווייא מאָל נאָך אייב וואָרן געשמעלט דן 3 אין אייב זענין צווייא אומי צוונציג אותיות פון מעלכ

¹ בלויז די נקודות און די אַפּשטעל-צייכנס זיינען צוגעגעבן אויף פאַרנרינגערן דאָס לייטענען. ² = אומי יקם דעם, נאָם וועט זיך רעכענען פאַר זייער בלוט. ³ דען.

אומי צווייא מאָל צווייא אומי צוונציג

איז פיר אומי פירציג

איז מ"ד אומי מ"ד מכט דעם.

ווישט 1 דן די תורה וואָס קומט אַרויס אויס דען אייב. וואָל איין מליץ יושר זיין פון דער ליבה זכינה פון ווענין דאָס ריינה דעם

וואָס פון די קדושים איז וואָרן פון נאָשין.

אומי אל די עלילות וואָלן ווערן פון ישראל פון שלאָשין אמון:

נדמס באמשטרדם

יאָר ת"נ, אַכט אומי צוונציג סאָג אין חודש איר,

איז אונז די גוירה רעה ניקומן איין פיר 2,

דו מן ווערם ניוואר פון דער עלילה שקר פון דען קדוש פיר.

בערה 3 — איין גרושה גוירה איז אויף ויא גוועזן,

דרום זיינן זי דר פון גים וואָרן גינעוין.

האָבן ויא אָן גיוואָרן ווער גום אומי בלוט;

מלך מלכי המלכים האָט גים וועלן פון שטערין די רשעים איר מום.

ברונקן איז איין ממור גיוואָרן,

אומי די דינשט האָט זיך גיפאָרכטין פון איר הערנס

צאָרין;

בהאַלט זי דאָס ממור אין קאָרן;

צו דען אָבינט טואין די רשעים עש זוכן הינטן אומי פאָרין.

היבמ זיך אָן די גוירה רעה

אין דער ביוה שעה.

האָבן ויא זיך בראַכט;

אין גראָד 4 פון שרייבן האָבן ויא עש גיבראַכט.

¹ ווייסט. ² איינפיר = אַפּיר, אַרויס. ³ "עס האָט געברענגט". פון צייט צו צייט גיבט דער מחבר העברעאישע ווערסער, אייב עס פעלט אים אויס אַ פאַמיק וואָרט צום אלף-בית. ⁴ גראָד, פויליש gród, אָן אַלע-פוילישע געריכט-אינסמיטציע.

אין

נאָך

דער

היבמ

וואָס

zeyer

zeyer

zeyer

וְיָא הָאָבֶן מִבֶּדֶד ¹ נִינוּמָן הַקְדוּשׁ ר' יְחֻקָּאֵל וְהַקְדוּשׁ ר' מֹשֶׁה
וְהַקְדוּשׁ ר' אֲבָרִם בְּכַבְלֵי בְרוּל ² תַּפְסִיסָה,
אוּנִי אִיז נִבְלִיבֵן בִּיָּא וְיָא אִיין עֲצָה רַעָה, דוּ וְיָא וִינֵן
חַיִּיב מִיָּתָהּ.

חַיִּיבִים שׁוֹלְרֵינִי הָאָם עַר נֶאָךְ פִּיל לֵייט נִימְכֵם אוּנִי הָאָם וְיָא
נִינוּמָן לַתַּפְסִיסָה נֶאָךְ מַעַר.

דָּךְ וּוְאָר דִּיא עֲלִילָה נֶאָךְ אִיין זוא ³ הָרֵב און שׁוֹעֵר.
אוּי ווִיא, דוּ לִיבֵר נָאָם, ווִי קָאָנְשָׁמוּ צו זעהן
אוּנְעֵר גְּרוּשָׁה גּוֹיֵרָה וּוְאָשׁ דָּךְ אִיז נִשְׁעָהָן!

וִיךְ שְׁלַעֲפִין דָּאָשׁ מִשְׁפָּט נֶאָהֲנֵם פֿון אִיין נֶאָנֶץ יָאָר.
דִּיא רַשְׁעִים הָאָבֶן גִּיּוֹאָנֶם: אוּם קוּמֵן מוּוִין אַל דִּי וּוְאָשׁ
דָּךְ-אִין תַּפְסִיסָה וִיצֵן נֶאָךְ.

וְיַעֲר כּוּוּנָה אִיז גּוּוֹעֵן פֿון יְהוּדִים פִּיל נַעֲלֵם אוּיִשׁ צו רִיפֿון.
לִיבֵר נָאָם, מוא צו ⁵ אָן הֵמֶן אָן וִי אִיין צִיכֵן אוּנִי
שְׁמַרְאָף וִי נֶאָךְ אַלֵּר פֿלִיפֿוס ⁶.

כֻּלָּם אַלֵּי הָאָבֶן וִיךְ אִיין גִּיּוֹאָמֶלֶם אִין יָאָר תַּנְיָא בְּיוֹם דִּי
פּוֹרִים קִטָּן;

הָאָם בְּנִלִיקָם מַעֲשֵׂה שִׁמּוֹן;
וּוְעַן מִן נִהָעַר וִיךְ מִשְׁמַח צו וִיין מִיט לֶאֱכִין דִּי מְגִילָה,
אִיז וּוְאָרֵן אִין דַּעַר קִהִילָה אִיין גְּרוּשָׁה עֲלִילָה.

לֵנו — צו אוּנִי אִיז וּוְאָרֵן פֿר קַעֲרֵם אוּנְעֵר פֿרִידֵר
צו גְּרוּשָׁה לִידֵר;

וּוְעַן דִּי אוּמֹת הָאָבִין וִיךְ אִיין גִּיּוֹמֶלֶם צו אַנְדֵּרָה,
אִינְדֵּר אַרְגֵּר אַז דַּעַר אַנְדֵּרֵר.

אוּנְדֵּר בִּרְדֵּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הַשְׁמִי ⁷ וְאָל מִצִּיל וִיין פֿון אַלֵּן בִּיּוֹן עַד בִּיאַת הַנּוֹאֵל ⁸.

הָאָבֶן וִי גּוּוֹעִין ⁹ פֿון פִּיל נֶאָלֵר אוּנִי וִילְבֵּר,
אוּיךְ הָאָבֶן וִי נַעֲמָאָן תְּשׁוּבָה אוּנִי הָאָבֶן נִפְיִינִינֵם וְיַעֲר
לִיבֵר אוּנִי גְלִידֵר,

¹ תִּכְתָּ. ² אִין אִיזְעֵרֶנֶת קִיפֿון. ³ אִינְנֶץ — אַזוּי. ⁴ יִמָּה שִׁמְשָׁ.
⁵ ווִי. ⁶ ווִי מִנְעָהָר צו וִיין. ⁷ הַשֵּׁם יִחְבֵּרֵךְ. ⁸ בִּיז וּוְאָנֶעֱן דַּעַר דַּעַר־לִיזְעֵר
וּוְעַד קוּבֶקֶן. ⁹ מִשְׁחָר וִיין = נַעֲבֵן שׁוֹחֵר.

אוּנִי אִיין גִּנְצֵן סָאָן וִינֵעֵן וְיָא גִּיּוֹעֵשֵׁן אִין מִלִּית וְתַפְסִילִין
אִיבֵר וְיַעֲר מִידֵר.

נֶאָךְ

הָאָבֶן וִי גִיטָאָן גְּרוּשָׁה תַּפְסִיסָה,
כֻּלָּ הַקְהֵל קִלְיִין אוּנִי גְרוּשָׁה,

דוּ עַשׂ אָל וִיךְ אִיבֵר וִי דַר בְּרִמָּן הַשְׁמִי דַּר דָּךְ הִייִשֵׁם
יֹשֵׁב תַּהֲלוּת.

שׁוּנֵאִי

יִשְׂרָאֵל הָאָבֶן גִּיט וּוְעַלֵּן דַּעַן פֿסֶק אוּיִשׁ וְאָנִין,
דַּעַר דוּ אוּנְדֵּר הַרֶץ וְאָל פֿר צֶאֱנִין.

עֲרֵשֶׁת

הָאָם מִן אִיבֵר גִּיט אָן גִּיהוּבֵן מַתְנוּת צו מִרְאָנִין.
אוּי ווִיא אוּנְדֵּר מִרְאָנִין!

פֿסֶק

הַרְשַׁע מוּאִין וְיָא אוּיִשׁ נַעֲבֵן;

דִּרְיָא קְרוּשִׁים מוּוִין קוּמֵן אוּם וְיַעֲר לַעֲבִין.

מִן וְאָל דִּיא דִּרְיָא קְרוּשִׁים וְתַהוּרִים דִּי רִיפֿון

אִיסְלִיכֵשׁ לִיבֵר אוּיךְ פִּיר סִיילֵן וְיָא מִינֵן.

לִיבֵר נָאָם, ווִי קָאָנְשָׁמוּ צו זעהן דִּי אוּמִי-עֲכֵם וּוְאָשׁ וְיָא
מוּאָן דַּעַן פֿאַלֶּק דִּינֵעֵן!

צִרְיָקִים

וְקְרוּשִׁים עֲנַם־פֿערֵן אַלֵּי דִרְיָא אִין אִינֵן;

וּוְעַן אִיר ווערֶם שׁוֹן אוּנִי פִיר סִיילֵן.

דָּאָךְ קַעֲנֵם אִיר גִּיט אִיין וועק נַעֲמֵן אוּנְדֵּרָה וִילֵן.

וּוְעַן שׁוֹן אִיר מַעֲכֵם פֿרַעֲסִין אוּנְדֵּר פֿלִיפֿוס פֿון אוּנְדֵּר לִיבֵר
אִיךְ אִיעֵר פֿס סָאָן ² מִיט אִיעֵר קִינְדֵר אוּנִי ווִיבֵר —

עַשׂ ווערֶם אָבְצֵר אִיךְ אִיבֵל בְּקוּסֵן.

דוּ עַשְׂךָ ³ אִינוּ הָאָם מִיט עֲלִילֹת אִין גִּיטֶעֱנִקִישׁ אַרִיין
גִּינּוּמָן!

עַשׂ וְאָל גִּיט לִיידִיג קוּמֵן

דִּי סִרְעִין פֿון אוּנְדֵּר ווִיבֵר אוּנִי קִינְדֵר וּוְאָשׁ דָּךְ מוּאָן
וִינֵן און בְּרוּמָן!

קַעֲרִין

פִּיר פֿר אוּנְדֵּר מוּיִט צו נָאָם לֹבֵן אוּנִי דַּעַן.

אוּנִי מִיט אִיךְ ווערֶין מִיר הֵבֶן אוּנְדֵּר שְׁפִיל אוּנִי גְרוּשָׁה
צֶנְקִין.

1 פֿסֶק: בְּרִי. ² פֿאַסֶס-פֿאַג-תַּעֲנִית; אַדַּעַר אַפֿשֵׁר גִּיכֵּר „פֿאַסֶס-פֿאַג—
הִנָּא? ³ אִיר.

Zeyer

Zeyer

ets

Zeyer

Zeyer

פון אונזרן ליבן הר נאָט וועלן מיר נישט אָב קערן.
דען ער קאָן אל אונזרן נבעט דר ווערן.¹

דרום,

איר כומרים,

די ריד פון ענק²

איז אונז נאָר בנג אונז ענן.

ריידן וואָש עץ שוט אונז אָפּ ריידן פון אונזר ליבה אסור.

אויף דען האָבן מיר קיין כוונה.

דער פון זייט ווישן, איר לייט.

אום צו קומן פון זיין ליבן נאָט וועגן זיין פיר פון
ניכטיג

האָטשי תיכף היינט

אונז וונשט עלי צייט.

שונאים דו איר אונזר ביז ניגד דא.

ווישן מיר נישט וואָש איר פיינט.

איר ווישט דאָך האָל, דו אינזר ליבן הר נאָט שטייט
אימרא 4 אינזר פיינט.

אין און די קדושים טואן דען קידוש דעם ביורין.

תיכף לעט 3 מן ד אויף דיא הענט אינז פיס אונז האָל און טאָן
שווערה ביסרה אידן.

אונז מן לאָשט ויא וורמין אין איין פינצטרה פון שטיינן
תפיסה,

וואו עש ויצן אל דיא וואָש זיינען חייב מיתה.

אונז מן שוט ויא אין דיא תפיסה און נרושה פון —
אין שוט קען נישט הרבר גוין 3

שווערה וך האָבן וך די קדושים מיר ננומן,

על קידוש השם מוין ויא אום קומן

אונז יסורים וענויים פון כל ישראל וועגן צו לידן;

מיט דען ווילן ויא ויך פון די וועלק אָפּ שידן.

¹ גרין אָנשטאָט „דעהערן“ 2 איד. 3 ביונינער, נישט-פאָנינער.

⁴ אסיר. ⁵ לאָט. ⁶ גוויין=וויין.

ביום

הששי פ' ויקהל פ' נכט

האָט מן די קדושים צו דער עט[ן] צו פירן ניכראָכט;

אונז בייא אל די ענוים וואָש מן האָט ויא אָן ניסאָן.

דענוכט 1 איז די קדושים נישט ניוועזין גילעני[ן] דראָן 2.

ניברענט אונז ניבראָטן אונז נפרענלש האָט מן ויא איין גנצה נכט,

דענוכט איז ביי די קדושים נישט נוועזן ניכראָכט;

עש איז זי נישט גילענין גיוועזין אָן זייער לייבר,

נייארט 3 דש האָט זי בנג נעמאָן דען נרושן צער וואָש

דר היים האָבן זייער קינד אונז ווייבר.

דען קדוש ר' יחזקאל האָט מן צום ערשטין געצוין

און איין פיל פון בוגין.

דער תליין האָט אים אויש נישטאָן נאָכט אונז בלום

אונז האָט אים נישטאָן שוועבל אונז פער אויף זיינה פיס

אונז שום;

האָט

אים ניקערט היינט אונז פאָרן —

מלך מלכי המלכים, ווי קאָנשט צו ועהן דען נרושן

צאָרין!

וואָש

האָט דער רשע דען קדוש גיבעמין;

„גיב אונש עטלכע ראשים ומנהיגים אונז וונשט אל דיא

נערמין 4 אונז שוא ויא נישט פון מרעמין 5,

ווערשטו בלייבן לעבן

אונז אלפי אלפים ווער איד דיר דר צו געבן.

וואו ענטפערט דער קדוש: „ביז אל הער בישטו מין הער

ניוועזין,

אונז היינט בין איד פון דיר גינען.

איד וויל צו מין הוכין הער ניאן 6,

דער ווערט מיר העלפן על קידוש השם צו בשמיינ.

אומות העולם אונז פיל גימין

זיינן נקומן צו ועהין, אויב די קדושים ווערין בשמיינ.

¹ פונדעסטוועגן. ² עס האָט די קדושים נישט געזאָגט. ³ ניערס — נאָר.

⁴ = גערטן, גערטע. ⁵ נעם זיך נישט אָן פאָר זיי. ⁶ = וויין.

seyer

seyer

חלילה

ווערן ווא נים בשמיין ¹ ביא איין דיבר,
ווער אום ניקומן חס ושלום איין ננצן ציבור.
די יסורים פון דען קדוש האָבין לנג ניווערט,
בין מן האָט זיין לייב אָפּ ניכרענט אינ' נילעט
אונ' גיבראָטין אונ' היין אונ' הער ניקערט.
מן נאָך אים נעמן דעם קדוש ר' משה איין פיר,
אונ' דר רשע איז נישטאָן ביא דר פיר
אונ' האָט באַפולן, מן וואָל אים פער סענה זיין
אונ' וואָל אים אָן מאָן גרוש שכרצן אינ' פירן.
„יהודה², האָבין גירעט די רשעים צו דען קדוש פלי נלד:
טרעט אָפּ פון דינר אמנה, ווילן³ פיר דר דבין ייד,
מיט דיא גרעסטי הרין ווערסט זיין נלד.
כפלים, וואָנט דר קדוש, סענט איר פיר יאָרס נלד.
אָבר איין שביעה טא אד שיער,
איררה נרשה ⁴ ריד וויל איד ניש צי הערן
אָפּ אונ' טום די ריד וויסער נים סערן.
דען אד וויל פון פירן ליבן פירן הרצין: נאָט ניש צו
קענין!“

כמל

לעמ

מין

נוטר קדיש איז נבליבן ביא וינר אמנה
אונ' ענטוורי מיט גרושה בוונה אונ' הכנה,
דר אַלץ איז שקר תלילה ואין...נה⁵.
מען האָט אים אין שוועביל אונ' אין פער פון פרענליין
אונ' נצונין אָו די שוועבלן⁶,
זו דער תליין האָט נישטאָכן: „איד האָב נים נהאָט אין
מיינע וין

נאך

צו מאָן זעלכה יסורים קשות ווידרן ⁶ דין.
דעם טום מען הקדוש ר' אברהם פירן,
איז ער חליש גיוואָרן פיר וינה ⁷ מירן.
האָט דער תליין גינעמן

¹ אין מעקס: בשטעין. ² ייד. ³ נאָרישע. ⁴ אויסטערבן אין מעקס:
„ואין נכונה“: ⁵ שו.ב.לער. ⁶ קען דעם. ⁷ דעם תלינס.

כפין

— איין מעסר אונ' שנייט אים אין וינה הנט,
און שלאָנט אין דען קאָפּ אָן דער וונט.

ער

טום דען קדוש אויף דער עינוי ¹ ליינ
אונ' טום אים אָן יסורים מער אָו יענה קדושים אלי בידן;
אָב ער ווערט בשמיין, טואן די אים פרובן,
אונ' ויין לייב האָט דער תליין גימכט אייטל גריבן.

פריא

וואָל מן דרויף קלאנין איין גרושה קינה,
דר עש האָט נישט גיהאלטן קיין בקשה אונ' תחינה
אונ' דען גרושן קידוש השם וואָט ער האָט גוויזן אויף
דר עינוי².

איר זכות ואלק מיר גניסן אלי צייט,

דר הש"י וואָל פיר קערן אונורה ליד

צו גרושה פריד

ביו משיח צייט,

דרויף ווילן³ פיר אָמן וואָנין היינט!

צורדיס, פריצים אונ' נלחות איין וואָ בלד אָו וי האָבן דאָש
נועהן.

דעם גרושן קדוש השם וואָט איז גשעהן,

קדושים פלי דרייא ואלין בלייבן ביא איינע וואָרט,

דאָ גינגן די אָו בלד פאָרט.

דאָך האָט נאָט נים וועלן אָב טואן זיין צאָרן,

אונ' די דרייא קדושים האָבן פון ווערן פיר לארין;

אוי וויי, וואָט פיר איין מכה איז גשעהן דאָ אין

אונורה יאָרן!

רשע

נאָך דר עינוי טום ער זיא אין איין קלם חדר פאָרן,

דער וואָרט ⁴ דר די יסורים וואָלן גרעסער ויין.

דאָ לידן די אָב נאָך גרעסער פאָרן.

האָבן אונורי ברדר גינעבן פיל געלט,

אונ' דיא קדושים ענן וואָרן ביא איין וואָרט בשמענט ⁵

¹ אין מעקס: עינוי. ² תיבך ווי. ³ פיר. ⁴ לויטן גראָט דאָרף דאָ
שמיין: „באָשטעלס“, אָבער איד דאָן איז פיר דער פשע נים קלאָר.

פארט האָבן די רשעים דען פסק אויס ניוואנט, דו זאל
דרייאַ מוזן קומן פון דר וועלט.

תפלות

צו נאָט האָבן נישטאָן די קדושים אלי דרייאַ
אויף האָבן מצדיק הדין אויף זיך ניווען מיט נרוש נשריאַ.
של עולם, איז זייער ניעבט ניווען:

רָבָנוּ

Zeyer

ווען שון מיר קאָנין נישט ווערן ניעווען,
דאָך לאַזן מן זי עש נישט אויף דעם פרייאַן פֿרק סכין,
דו די אומות זאלן אויס זי נישט לאַכן!

יתברך

position of
particle

שמו, נאָט האָט איר ניעבט פֿר נוסן, לאַש דאָ ויין בַּשִּׁי
השכים.

דו מן זאל זי אום ברעננין אויף דען בית החיים,
וונשט ווער דער חליל השם נועווען כּסל כּסלים.

קאמשי

קהילה קרושה ווילנה האָבן דרוף ניליג פֿיל נעלם.
האָבן זי נישט אויס נירעכט ניערע וי דאָס רַבּה
סיתה נירע נשחלג.

דו מן זאל זי נאָך קענן,
אויף דר מיט זאל זיך דר רשע דר נעשין.

זי

זעהן דען תליין קומן נאָך זי טלה,
דאָ זענן זי ניענען מיט שמחה, זו עש נישט דר חתן זי דר
כלה.

קומן

זי אויף דעם בית החיים,
היבט איינר צום אנדרן: לאַז אונש דוכטן מיר נען אין
ירושלים!

אַשרי

דא היבן זי אָן צו זיין די ברכה:
העם שלהם ככה,

ליבה

נליך זאָ מן איז מקרב איין קרבן מרה אויף דר מערכה.
חברה הקדושה פון קברנים האָבן פֿר די קדושים אוינין
מכין אירה קברים,

רעט

דו [זיי] זאלן נישט לנג ליגן פֿר די אומה אכורים.
איין קדוש צו דעם אנדרן אויף היבט איינר דעם אנדרן
אָן צו בעטן:

"לאַז מן מיך דן זיין צום ערשטין!"

מיין

נוטן קדוש הזהור ר' יחזקאל האָט מן דן ניוועווען,

איין נרושן קידוש השם איז דאָך אים נשעהין.

שטינר

זו הקדוש ר' משה האָט דען קידוש השם ניועהן
מיט זיין אוינין.

דא לופט ער צו דען תליין נשווינר זאָ איין פֿייל פון בוינין
אויף ביט אים פֿריינטליך: "זו ר' יחזקאל זאלשטו
מיין קאָפּ אַראָפּ היבן!"

הקדוש

ר' אברם היבט אָן שרייאַן אויף צו רידן:

"איך ביט, לאַז מן מיך צום ערשטן טיטן

אָדער לאַז מן נורל וורפֿין צווישן אונש ביידן."

Zeyer

זי היבן אָן צו זאָנין פֿריש אויף שרף זייער ווידויס,
נליך אז זי העטן נישט נלישן נאָך קיין ענויים נישט.

רשע

טוט דען תליין זאָנין, ער זאל הקדוש ר' משה דען קאָפּ
אָפּ שלאָגן.

אָדער דער רשע טוט דאָש רידן.

ליגט שון דער קאָפּ פון ר' משה מיט דען קאָפּ פון ר'
יחזקאל אלי ביידן.

אוי ווייא, האָבן מיר דער לעבט נרושה ליידן.

דר רשע זעט דאש ריינה בלוט פון דיא צווייא
קדושים רינן,

זו

add

טוט דר רשע זיך בוינין.

ער זאָנט: וואָש וויל איך ניווינין?

ער וויל הקדוש ר' אברם לאַזן לעבן,

אָדער פֿיל נעלם, איר יהודים, זאלט איר מיר פֿר אים נעבן.

בתים דק"ק ווילטא טואין נרושה אלפים נעבן,

דו הקדוש ר' אברם זאל בלייבן לעבן.

אברם הקדוש טוט דאָש דר הערן

בעלי

ר'.

דו ער זול זיך ווידר בשלום אהיים אום קערן.

ער היבט אָן צו שרייאַן: "וואש פֿר איין זינדער מוז

איך זיין דו מן מיך פֿר איין קרבן וויל נישט בערין!"

1 אין סקסט שפייט דאָ: "אברם", נאָר ס'איז קלאַר אָן ס'איז אַ טעות.
2 אייער, איידער.

איין שבועה וויל איך שווערן:
 אויף דען אָרט מוז איך אום קומן, מיט מיין בלוט וויל
 איך נאָט פֿר ערין!
 מוסר וויינה אונז זיין ווייב פֿלן אויף ויין הלו אונז היבן אן צו-
 וויינן מיט היישי טרערן:
 „מיין קינד, מוא זעמינה ריד ווייטער נאָט מערן.
 זאָלסטו דיר אום קערין;
 אויף מיין אלטע יאָרן
 לאַז קיין צער איבר פֿאַרין...“
 דר קדוש טוט ווייכער ניט רידן איין וואָרט מיין
 אונז טוט מקיים כבוד אס זיין.
 דא טוט ער מחילה בעסטן דיא צווייא קדושים דיא ריינה:
 „מיהן זאָלט איר אייך פֿר מיר אונז פֿר כל ישראל,
 לכה ¹ חברים מינה!
ווען נאָטש ווילן טוט אונז זיין.
 דאָ וויל איך אהיים גיין,
 אבר ניט מיט ננצן הרצן מיין. [אין מיין] הרצן טוט עש
 מיר גרייאן ²,
 נאָר נאָט טוט מיין ליבה מוסר דר פֿרייאן.
 פֿרייד האָט ביי דר מוסר ניט לנג גיווערט;
 צו איין גרומר ³ לידן איז עש איר וואָרין פֿר קערט.
 דער גומר פרומר זון הקדוש ר' אבר' איז עטלכע וואָכן
 אַרום נישטאָרבן,
 אונז זיער געלט איז... ערשטן ווארין פֿר דאָרבן.
 דאָ וויינן ויא ניקומן אום זיער גוט אונז בלוט.
 אונז דר קדוש איז צו וויינה חברותה מיט פֿרייד נינגנין;
 יענה צווייא קדושים האָבין אים גוויש שיין אנטפֿנגנין,
 וואָרום ער איז ווא גוט אז ויא על קידוש השם בשטנין
 איצונדר וויל איך דש מאַכין שליסין,
 מיר זאָלן דען זכות פֿון דיא קדושים גניסן.
 אמן:

¹ = ליבה. ² פֿאַרדריסן, הרפה האָבן. ³ גרעסער.

zeyer